

Pallósiné Toldi Márta

Szubjektív gondolatok a hivatásbeli önbecsülésről

*„és ne csüggedj a jók pályáján!”
Berzsenyi Dániel: Kazinczy Ferenchez*

Választott mottómat elsősorban magamnak mondom, mert manapság gyakran jutnak eszembe Vörösmarty töprengő, fájdalommal és kétségekkel teli vívódását világga kiáltó mondatai a *Gondolatok a könyvtárban* című versből. Mintha minden sora a mai valóságot festené, mintha az emberiség semmit sem változna, mintha a tudomány csupán a technológia motorja lenne, mintha értelem és érzelem harmóniája, a humánus örökös vesztes maradna a gyűlölködés, a kirekesztés, a kapzsiság árnyékában, a jó és a rossz harcában.

Mit ér akkor egy, a humán szolgáltatásban vagy a friss könyvtári szakirodalomról való tájékoztatásban, kutatástámogatásban megélt, kihívásokkal teli hivatás? Én értékes szolgálatnak élttem meg könyvtáros mivoltomat, bármely szerepben gyakoroltam is, és így vélekedem mindenkiről és mindenről, aki és ami ehhez hozzásegített. Ezeket a segítőköt „mémkövetítőknak” gondolom. A könyvtártörténet számos példával szolgál olyan időszakokra, amelyek idején kurázi kellett a „jó mémek” megmutatásához. Egy jó közvetítő médium soha sem követel kizárólagosságot, hanem felmutat hasznos és életképes lehetőségeket, amelyek többeknek bátorságot, mondhatni szárnyakat adnak, a mintától különböző, a helyhez és időhöz kiválóbban illeszkedő gondolatokat, cselekedeteket inspirálnak, ezek jobbak, eredetibbek is lehetnek elindítóiknál. Jól szolgálni, a jók pályáján járni pedig csakis az önmagát becsben tartó ember képes.

A tudomány azt mondja, abban találjuk meg életünk értelmét, aminek jelentőséget tulajdonítunk. Diákkorom könyvtárai engem úgy szocializáltak, hogy fel-

tétel nélkül hittem a könyvtárak hasznosságában és az ott szolgálatot teljesítők küldetésében. Tudom, küldetés szavunk is kifordítható sarkaiból. Jelenthet egyrészt erőszakos beavatkozást egy másik ember értékválasztásába, autonómiájába. De jelentheti a lehetőségek gazdag tárházának felkínálását, a „szentély”, a „kiváltságosak terepe” fétisének magunk mögött hagyását is. Tudjuk ugyan, hogy a teljes társadalom elérése illúzió, mégis jó lenne számottevő sokaságot elérnünk, mert „*bézárt ajakban*” a bölcsesség mit sem ér. Beszélhetünk könyvtárosi önbecsülésről, amikor a kultúra a gazdaság és a politika erőterébe szorítva próbált és próbál a szabad gondolatokra való képesség erejével hatást elérni? Igen, a kérdés jogos. Az önbecsülés érzelmi viszony, elégedettség. Amikor arról szólunk, hogy mennyire fogadjuk el és szeretjük önmagunkat, akkor az önbecsülésről elmélkedünk. A pszichológia az önbecsülésnek külső és belső aspektusát tételezi. Ha szerencsések vagyunk, a felnőttség felé haladva kellő korai kötődés, pozitív vélemény, feltétlen elfogadás kísérte utunkat, reális éntudattal, belső irányítással vághattunk neki a kihívásokkal teli életnek. Meglehet, kompetenciák fejlesztésével, önértékválasztással, mások által jónak értékelt cselekedetekkel külső megerősítést is kapunk. Ám ahogy személyes életünkben, úgy hivatásrendünkben is szüntelenül egymásnak ellentmondó, rólunk szóló ítéletekkel szembesülhetünk. Sokan tudni vélik, hogy milyenek vagyunk, sőt, meg akarják mondani, milyenek legyünk, és főként azt, hogy kellünk-e egyáltalán mi és intézményeink.

Az 1980-as évek hazai presztízsvizsgálataiban a könyvtáros hivatás sorra-rendre az értékelési rangsor végére került, azonos vagy alacsonyabb értékelést kapva, mint a pedagógusok és a lelkészek. A 2016-os KSH-vizsgálat pedig már rá sem kérdezett a könyvtárosokra. Ennek okát a könyvtárnak mint intézménynek az alacsony társadalmi beágyazottságában látom, mert kulturális alapintézmény jellege ellenére a lakosság nagy többsége nem motivált használatára. Hiába tekintjük mi magunk a könyvtárakat a társadalmi integráció és a kommunikációs háló nélkülözhetetlen csomópontjának. Hiába állíthatjuk meggyőződéssel, hogy „közjóként” segíthetné az egyenlőtlenségek leküzdését, az egyéni választásra/változtatásra való felkészülést azáltal, hogy eszközöket biztosít az egyéni életstratégiák, az életstílus, az ízlés kimunkálásához, az élethosszig tartó tanuláshoz, az önmegvalósításhoz. Ennek működésbe lépéséhez fájón hiányoznak az ösztönző társadalmi szükségletek és a széles körű családi minták.

A könyvtárhasználat soktényezős társadalmi jelenség, minden változása az egyéni és közösségi életvilágunk konstruálta társadalmi térben történik. A huszadik század utolsó harmadában beköszöntött, és az ezredfordulóra a könyvtárakat is sorsszerűen elérő forradalmi információs technológiai változás azután új kihívással jelentkezett. A könyvtárakat is szerepeik újrafogalmazására készítette. Már semmi sem az, aminek korábban véltük. A dokumentum nem feltétlenül azonosítható fizikai megjelenésével, a gyűjtemény birtoklás nélkül, láthatatlanul is feltárja tartalmait, a könyvtár falai a hálózat aktív elemei révén szimbolikusan

leomlottak, a látogató – aki nem feltétlenül „olvasó” – nem csupán személyes jelenléttel válhat felhasználóvá. A világháló, a Wikipédia, a Google egyre kifinomultabb keresési technikája, ezeknek a fiatalok körében tapasztalható egyeduralma számos könyvtári szolgáltatást megingatott. Változnak az olvasási szokások, átalakulnak a tájékozódási útvonalak. A könyvtáros-olvasó interakciót tömeges méretekben kiszorítja a felhasználó és gép-szoftver kapcsolat. Az információ-szerzés Google-preferált, a digitális információkeresés minőségi útjait, a könyvtári közreműködéssel készülő adatbázisokat kevesen ismerik, középiskolásaink a PISA-felméréseken ezen a területen is a szövegértéshez hasonlóan gyenge eredményeket érnek el. Gyakran gondolok arra, hogy mielőtt még a magyar társadalom magáénak mondhatta volna „közszellemként”, közös nyelvként a tudásértékpreferenciát, az „interfész kultúra” soha nem látott gyorsasággal átalakítja a kollektív kulturális memória intézményrendszerét, úgymint a tudás rögzítését, közforgalmazását és hagyományozását is, nem feltétlenül az igényesség útján.

Esszémet Jan Assmann, Berzsenyi Dániel, Daniel Goleman, György Péter, Heller Ágnes, Mérő László, Orbán Ottó, Vörösmarty Mihály gondolatai inspirálták.

Megújult a Mikes Kelemen Program rendelési felülete

Az immár hetedik esztendeje futó Mikes Kelemen Program új rendelési felületet kapott. A program 2014. január 1-jén indult el. Célja, hogy a nyugati diaszpórában felhalmozódott hungarikadokumentumokat megmentse a pusztulástól azáltal, hogy hazaszállítás után magyarországi és határon túli magyar közgyűjteményekben helyezi el őket.

A fejlesztéseknek két célja volt:

- egyrészt minél több információval gazdagítani a felajánlott tételeket, megkönnyítve ezzel a partnerek döntését a megrendelés leadásában;
- másrészt nagyobb hangsúlyt kapott a megrendelés folyamatának átláthatóbbá és gördülékenyebbé tétele, mivel a megrendelt tételek nyomon követhetők, így tervezhetőbbé válik azok elszállítása.

Számos kisebb kényelmi szolgáltatás is megvalósult. Bővültek a listák szűrési felteletei, már lehetőség van dezideráta listák építésére, így, ha a megrendelők nem kaptak meg egy tételt az aktuális listáról, annak újbóli felbukkanásáról értesítést kérhetnek. A fejlesztéseknek köszönhetően a könyvek és a zeneművek mellett már a periodikumok kijánlására is mód van. Az új felület – amely regisztrációt követően használható – ingerált módon kezeli a munkafolyamatokat, lehetővé téve a dokumentum azonosításának, kezelésének és kijánlásának egységes kezelését.

A felület elérési útja: <https://mikesprogram.oszk.hu/>